

ZERGAITIK EZ ZUTEN LOIOLA'KO INIGO URKATU...

(2n. SARIA)

Azpeiti'ko errian dabil bertsolaria bertso-paperak kantari:

Gazteluko Beltran jauna, emaztea aurdun lagata,
Andaluzia'ra doa armatan, mairuak Granada'tik
botatzeko asmotan.

Azken-muturretik itxasora bota bear dira guztiak
askatasuna izan dezan Kristau-erriak.

Trankatan-trankatan Gaztela 'tik zear
Loiola'ko gudariak aurrera doaz
Hispania osoa askatzera
zortzireun urteko gerrari azkena
ematera.

Loiola 'ko dorre ederrean jaio berriaren negarra.
Eñeko nai zuen izena aitak baña
Eñeko gogor xamarra da-ta
Iñigo biguñagoa. Seme-alaben artean
amairugarrena, semea.

Amatxok bularrrik ez da, billa dezagun beste bat:

– Ene etxeoandrea, Errasti jaun errementariak
il-berria du alabea; alboan degu ama-titia.

Errementariaren etxean azpitik ura dijoa
mogituko ba du auspoa.
Txinpartak eta zaratak
sutegiaren ondoan.

Iñigo daramate auzora
Errasti 'ren emazteak artu du altzoan:

– Galdu det alabatxoa
ibazi det beste bat,
jaun Beltran'en semea.

Granada erori da aizkenean, zabaldua errietan zear
Gaztela 'tik Euskalerrira.
Poztu da Erri-kristaua benetan,
pake-kimua erraietan...

Festak prestatu bear dira, diote danak ao-batez;
ez Loiola'n, ordea, Jaun Beltran etorri artean...

Boabil, Granada'ko erregeak negarra dario:

– Negar egizu emakume antzera
gizonki burrukan egiteko adorea
izan ez dezun orrek!
Lotsakizunez amak diotza
negarrez odoletan biotza.

Urtea pasa da luze Loiola'ko gazteluan
bertara iristerako Jaun Beltran.
Zeruak eta lurak astindu dituzte
Granada 'koa ospatzeko eta semearen jaiotza:

– Milla oillo eskaratzean,
dio bersolariak plazan,
eta amaika zezen korritu
erriko enparantzean...

Erri osoa bildu da Loiola'ko zabalgunean,
guztientzako salda ta guztientzako egaztia,
guztientzako dantza ta ttuntun txistularia.
Aztu eziñeko festa Oñaztarre aldean.

Iñigo umezurtz zazpi urte betetzean;
amaren ordez, koñata; baña
koñata ez da sekulan
ama izango.
Egun artako zauria
ez da Iñigo'ren bioitzean
bein ere sendatuko.
Eskerrak errementariñenean
baduela ama-titia.
Sukalde artan kelar artean jandako
etengabeko gaztaiñ erreak...!

Iñigo'ri aurrera doazkio urteak
badu ille-matasatxoa sudurpean,
Gaztela'tik Loiola 'ra eldu danean
eskea:

– Beltran, bidaldu eidazu semea.

Ala dio Velasco jaunak eta bere emazteak,
Iñigo 'ren amaren senitartea.

Valladolid'en Fernando Erregea geldfitu da alargun;
Frantzia'n billatu du beste bat bide-lagun.
Foix gazteluko alabea, Erregin berria Kortean.
Maite ditu jan-edanak, baita ere benetan
Jaun Velasco 'ren emaztea.

Oneri esker Iñigo'k iriki ditu Korteko atea
eta berari esker ezagutu du Erregin berria.
Carlos Lenengoa agertzean, ordea,
gauzak okertu dira Velasco'ren etxean.
Iñigo erori da langabezian.

Bi zaldi eta bosteun dukat emanez
Naparroa 'ko Erregearen Ordezkari dan
Najera 'ko Dukearengana bialdu du izekok
bere Loiola'ko illoba txikia.

Burruka sortu da bat-batean
Naparroa 'ko lurraldean:
Labrit erne bere eskubideak zaintzen
Iruña'ra dator
eta berarekin Foix'eko gudari-taldeak
Iruña menperatzera...

Iñigo'k aurpegi eman dio gogor
kañoi-bola batek
zangoa apurtu dion arte,
eta orduan, gertaera miragarria:
arri-esitik zintzilik urkatu bearke zutena,
eskuetan kontuz artu eta Loiola'ko etxera:

– Ez ninduen naparrak eraman, ez orixe,
prantsezak izan ziran, Foix 'ko aietxek.

Loiola'koa Foix'en
aspaldiko ezaguna bait zen.

Ainbat urte pasata gero
Loiola'ko etxean berriro.
Egunak luze, gauak luzeago,
neke-oñazeak eten-gabeko.

Bare-unea eldu danean eta bere onera etorri:

– Ekarki eiazute Amadis
edo Esplandian...
– Iñigo, emen ez degu eleberririk
Santuen bizitzak baizik.
– Besterik ezean, ekarri...

Burruka sortu zaio biotzean
eta egon-eziña buruan...
Etxea laga ta or dijoa errietan zear
pobrezian eta penitentzian...

x

Ibilli zan ibilli mundu zabalean
maitasuna aldarrikatzen goizetik gabera;
aita Beltran 'ek mairuekin ibillitako jokabidea
Protestanteekin bere semeak...

Il zan aizkenean
Erroma'ren biotzean
bakar-bakarrik bakardadean
Jainko maitearen ardurapean...

,* *

Historigilleak dabilta larri
Iñigo'ren jaiot-eguna asmatu eziñik.
Ez zekiten ziur irurogeita iru
ala irurogeita bost zuenik.
Iñigo 'ren kontuekin
ez zetozen batera
erriko paperak.

Jo zuten Loiola'ra alkarrekin
eta an
errementariaren etxean
ziraun bizirik
oraindik
larogeta sei urte betetako Iñigo'ren ama-titia.

– Jakingo ote du onek Iñigoren jaiot-egunaren berri?
– Nolan ez ba, jaunak, nere, alabaren eriotza
azpimarratzen bait du Iñigo 'ren jaiotzak?
Niderlenengo fruitua eriotzak eraman
Gazteluan aizkenekoa agertu zanean.
Irurogeita batean jaio bat eta obiratu bestia
orregaitikan nintzan ni aren ama-titia.

Errementariaren emazteak
baretu zitun historigilleak:

– Granada erori aurretik jaio zan
eta ez, ondorenean.

Beltran jauna Granada'tik etorri ondoren
egin ziran ospakizunak Loiola'n.
Ospakizun oiek zeuzkan Iñigo'k buruan
etxean entzundakoak
bere jaiot-eguna ospa zutenean.

Zazpi urte betetzean
joan zitzaion amatxo zerura
eta arrekin batera
bere jaiot-eguna...

Orra nudik sortu zitzaiokean
Iñigo'ri
bere jaiotzari
buruzko naastea.